

Άνθρωπος και περιβάλλον: ανάγκη ανάπτυξης περιβαλλοντικής συνείδησης

Επιστήμες / Περιβάλλον - Οικολογία

Βασιλική Λάττα, Παιδαγωγός

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bit.ly/2fvYKl4>]

Δεδομένης της δυσμενούς κατάστασης αναφορικά με το περιβάλλον και της πίεσης, που ασκεί η δυναμική των περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως διαπιστώθηκε με όσα προαναφέρθηκαν, καθίσταται επιτακτική η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης και κατ' επέκταση η οικοδόμηση φιλοπεριβαλλοντικών συμπεριφορών και στάσεων.

Η σημασία του όρου «περιβαλλοντική συμπεριφορά» προσδιορίζεται από τις σύγχρονες συνθήκες, στο πλαίσιο των οποίων οι κοινωνικές μελέτες μελετούν την περιβαλλοντική συμπεριφορά. Σε μια περίοδο, κατά την οποία η κοινωνία καταγράφει τις αλλαγές, που υφίστανται στο περιβάλλον, στα οικοσυστήματα, στη βιόσφαιρα και στο κλίμα και οι οποίες συνδέονται άμεσα με την ανθρώπινη συμπεριφορά, η προσοχή των επιστημόνων εστιάζει, κυρίως, σε τέτοια

περιβαλλοντική συμπεριφορά, που συνδέεται με τη χρήση ενέργειας, τις πρώτες ύλες, την παραγωγή αποβλήτων και τη ρύπανση. Η περιβαλλοντική συμπεριφορά ενός ατόμου μπορεί να είναι ακούσια, να μην έχει κάποια σκοπιμότητα. Σε αυτήν την περίπτωση, το άτομο δεν αντιλαμβάνεται την επίδραση της συμπεριφοράς του στο περιβάλλον. Για παράδειγμα, πολλοί άνθρωποι αγοράζουν προϊόντα σόγιας, κόβουν λουλούδια ή τσιγάρα. Στην περίπτωση που το άτομο αντιλαμβάνεται την περιβαλλοντική επίπτωση της πράξης του, τότε πρόκειται για περιβαλλοντική

τα με τον
οράς είναι

Οι

περισσότερες περιπτώσεις περιβαλλοντικής συμπεριφοράς κρίνονται με βάση την επίδρασή τους στο περιβάλλον και διακρίνονται σε περιβαλλοντικά φιλικές ή περιβαλλοντικά επιβλαβείς. Για παράδειγμα, μία βόλτα με ποδήλατο είναι πιο θετική για το περιβάλλον απ' ό,τι μια βόλτα με το αυτοκίνητο. Ωστόσο, υπάρχουν συμπεριφορές που είναι αμφίβολο, εάν είναι θετικές ή αρνητικές για το περιβάλλον. Για παράδειγμα, το να παρευρεθεί κάποιος σε μια πολιτική συνάντηση για την κλιματική αλλαγή στη Νότιο Αφρική, απαιτεί τη χρήση αεροπλάνου, όσο επιβλαβές κι αν είναι αυτό για το περιβάλλον. Τίθεται, λοιπόν, το ερώτημα, εάν μια τέτοια συμπεριφορά είναι φιλοπεριβαλλοντική ή όχι. Ένας ορισμός, που αποδίδεται στη φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά και περιλαμβάνει και την παραπάνω παράμετρο είναι ο εξής: «Φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά είναι η συμπεριφορά, η οποία, σε γενικές γραμμές, αξιολογείται στο πλαίσιο της

κοινωνίας ως ένας προστατευτικός τρόπος περιβαλλοντικής συμπεριφοράς ή ένδειξη σεβασμού στο υγιές περιβάλλον» (Krajhanzl, 2010).

Οι Kollmuss και Agyeman ορίζουν τη φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά ως το είδος της συμπεριφοράς που επιδιώκει συνειδητά να περιορίσει τις αρνητικές επιπτώσεις των ενεργειών ενός ατόμου πάνω στο φυσικό και δομημένο κόσμο. Εκ πρώτης όψεως φαίνεται, πως οι δύο έννοιες, συμπεριφορά και δράση, μπορούν να αντικαταστήσουν η μία την άλλη σύμφωνα με τον ορισμό. Ωστόσο, αργότερα διαπιστώνεται, πως η «συμπεριφορά» αναφέρεται μόνο σε εκείνες τις προσωπικές ενέργειες, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με τη βελτίωση του περιβάλλοντος, δηλαδή την άμεση περιβαλλοντική δράση. Η φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά γίνεται, έτσι, ένα υποσύνολο της περιβαλλοντικής δράσης (Jensen, 2002).

Πριν από οποιαδήποτε δράση πρέπει συνειδητά κανείς να έχει αποφασίσει να προβεί σε αυτήν. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα συμπεριφορική αλλαγή, όπως είθισται να θεωρείται. Ακόμη, οι συμπεριφορικές προσεγγίσεις συχνά χρησιμοποιούνται προκειμένου να επηρεάσουν ή ακόμα και να χειραγωγήσουν τους μαθητές, ώστε να υιοθετήσουν μια προδιαγεγραμμένη συμπεριφορά. Επιπροσθέτως, μια διδασκαλία βασισμένη σε δραστηριότητα συχνά περιγράφεται ως προσανατολισμένη στη δράση. Τέτοιες δραστηριότητες μπορεί να αποτελούνται από φυσικές, χημικές και βιολογικές έρευνες μιας μολυσμένης λίμνης ή μπορεί να συνιστούν προσανατολισμένες δραστηριότητες στην κοινωνική επιστήμη, όπως είναι οι συνεντεύξεις ή η ανάλυση των γεγονότων. Τέτοιες δραστηριότητες είναι αναμφισβήτητα πολύτιμες και παραγωγικές στο βαθμό που λειτουργούν ως κίνητρο και διευκολύνουν την απόκτηση της γνώσης. Ωστόσο, προκειμένου να χαρακτηριστούν ως δράσεις θα πρέπει να στοχεύουν στο να επιφέρουν πραγματική αλλαγή, όσον αφορά στο περιβαλλοντικό πρόβλημα, το οποίο επεξεργάζονται (Jensen, 2002).

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, μια δράση πρέπει να έχει ως στόχο την επίλυση ενός προβλήματος και πρέπει να αποφασίζεται από αυτούς, που προετοιμάζονται να την εκτελέσουν. Με άλλα λόγια, μια δράση στοχεύει σε μια αλλαγή: μια αλλαγή στον τρόπο ζωής κάποιου, μια αλλαγή στο σχολείο, στην τοπική ή στην παγκόσμια κοινότητα. Με βάση αυτήν την προσέγγιση, η δράση στην περιβαλλοντική εκπαίδευση περιλαμβάνει τόσο τις έμμεσες όσο και τις άμεσες ενέργειες. Για παράδειγμα, το να διαδηλώνει κανείς κατά των κυκλοφοριακών συνθηκών αποτελεί μια αιτιολογημένη προσέγγιση όπως και το να καθαρίζει κανείς τα σκουπίδια (Jensen, 2002).

Αξίζει να σημειωθεί, πως οι δράσεις μπορούν να είναι είτε ατομικές είτε

συλλογικές, άμεσες ή έμμεσες. Σε ένα σχολικό πλαίσιο, οι δράσεις που διεξάγονται ως ενσωματωμένα μέρη της διδασκαλίας, θα είναι συχνά συλλογικές. Ένα παράδειγμα αφορά σε μαθητές σε μια πόλη της Δανίας, όπου οι μαθητές συμμετέχουν σε ένα project περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Όλοι οι μαθητές τριών σχολείων της κοινότητας έλαβαν μέρος σε αυτό. Από τους μαθητές ζητήθηκε να αναπτύξουν τα οράματά τους και εν συνεχεία να προβούν σε ενέργειες προκειμένου να τα υλοποιήσουν (Jensen, 2002).

Το συμπέρασμα από την αξιολόγηση αυτής της διαδικασίας είναι, πως οι πολλές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν μέσα από αυτό το project αποδεικνύουν, πως το σχολείο (και οι μαθητές) πραγματικά μπορούν να διαδραματίσουν καταλυτικό ρόλο στις περιβαλλοντικές αλλαγές της τοπικής κοινότητας. Ταυτόχρονα, το project καταδεικνύει, πως η πιθανότητα για αλλαγή υφίσταται μόνο εάν πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις και ξεπεραστούν οι πτυχές που παρακωλύουν τη διαδικασία. Τέτοιες είναι η περιθωριοποίηση της έμμεσης δράσης για το περιβάλλον, ο περιορισμός της δράσης και συμπεριφοράς προς τα άτομα και η παραδοχή ότι τα σύνθετα περιβαλλοντικά προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν με απλούς τρόπους μέσα από την έννοια της φιλοπεριβαλλοντικής συμπεριφοράς (Jensen, 2002).

(συνεχίζεται)

<http://bit.ly/2fKAILj>